

УДК 342.9

Анатолій Ключко,*докт. юрид. наук, доцент, проректор
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

У статті розглянуто правове регулювання діяльності дільничних офіцерів поліції. Звернуто окрему увагу на конституційні засади діяльності Національної поліції України. Детально проаналізовано положення чинних нормативно-правих актів щодо визначення принципів роботи поліцейського загалом і дільничного офіцера зокрема. Приділено увагу нормам ратифікованих міжнародних документів, які регламентують діяльність працівників Національної поліції України.

Ключові слова: Національна поліція України, дільничний офіцер поліції, правове регулювання, засади діяльності поліції, засади діяльності дільничного офіцера поліції.

Постановка проблеми. Сьогодні у світлі євроінтеграційних процесів Україна обрала чіткий курс на вдосконалення діяльності всіх державних органів загалом і правоохоронних органів зокрема, підвищення стандартів надання публічно-сервісних послуг. Законодавець здійснює стрімке вдосконалення правового регулювання діяльності прокуратури, судів, Національної поліції України й інших державних органів і установ. Значна увага приділена діяльності дільничних офіцерів як працівників, які безпосередньо представляють поліцію на території обслуговування та найбільш тісно налагоджують взаємодію із громадськістю на принципах партнерства й довіри. Саме рівень довіри пересічного мешканця України до діяльності поліцейського є головним і визначальним критерієм роботи Національної поліції.

Забезпечення й захист основних прав, свобод людини та громадянина в усіх сферах суспільного життя, надання публічно-сервісних послуг устанавлено пріоритетним завданням держави, її правоохоронних органів, інших органів виконавчої, судової влади, місцевого самоврядування. Тому дослідження правового регулювання діяльності дільничного офіцера поліції стало надзвичайно важливими та актуальними.

Сьогодні у правовій науці та практиці вказане питання набуло значного вивчення завдяки працям В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, О.О. Бандурки, О.І. Безпалової, О.В. Джафарової, М.О. Качинської, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Р.С. Мельника, В.П. Петкова, О.С. Проневича, О.В. Рябченко, В.В. Сокурєнка, О.Ю. Синявської, С.О. Шатрави й низки інших науковців. Однак, беручи до уваги швидкі реформаційні процеси, можемо констатувати, що виникають нові питання, які потребують негайного розв'язання.

Новизна статті полягає в тому, що аналіз і вивчення правового регулювання діяльності дільничного офіцера поліції здійснено через призму конституційного, адміністративного права, адміністративного процесу та адміністративної діяльності поліції.

Метою статті є аналіз досліджень у сфері наукового визначення й нормативного закріплення окреслених категорій із послідовним визначенням висновків статті.

Виклад основного матеріалу. Правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції – це сукупність нормативно-правових актів, які регламентують діяльність дільничного у сфері запобігання правопорушенням, виявлення, припинення правопорушень, притягнення винних до адміністративної, кримінальної відповідальності, розгляду звернень громадян, а також виявлення й усунення причин та умов, що сприяють правопорушенням.

Основоположним нормативним документом, який закладає не тільки засади діяльності всіх органів, установ, підприємств та організацій, а й державного устрою в Україні, є Конституція. Основний Закон указує, що наша держава – це суверенна, правова, соціальна, демократична країна. Головною соціальною цінністю є життя, здоров'я людини та громадянина, забезпечення їхніх основних прав і свобод і законних інтересів.

Засади діяльності поліцейського й дільничного офіцера поліції, зокрема, окрім Конституції України, передбачені також у Законі України «Про Національну поліцію», а саме: верховенства права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість і прозорість; політична нейтральність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; безперервність [2].

Завданнями поліції загалом і дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці зокрема є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки й порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Крім надання поліцейських послуг, до завдань дільничного офіцера поліції чинним законодавством зараховано ще такі:

1) проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи серед громадськості поліцейської дільниці;

2) охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки на території поліцейської дільниці;

3) взаємодію з населенням і громадськими формуваннями на території обслуговування щодо профілактики правопорушень, охорони громадського порядку та громадської безпеки й боротьби зі злочинністю;

4) взаємодію з іншими підрозділами поліції в запобіганні адміністративним правопорушенням і злочинам, виявленні та припиненні їх, а також участь у розкритті злочинів, що вчинені на території поліцейської дільниці [4].

Основним критерієм оцінювання роботи дільничного офіцера поліції є рівень довіри населення, що проживає на території поліцейської дільниці, до конкретного дільничного, який її обслуговує. Для підвищення іміджу поліції, покращення ефективності її роботи дільничний взаємодіє з громадою шляхом проведення спільних проектів, програм, заходів, нарад, семінарів, круглих столів, відкритих занять тощо [2].

Питання взаємодії дільничного офіцера та громадськості регламентовано нормами низки нормативно-правових актів. Так, зокрема, Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» передбачає можливість певної групи осіб (громадського формування з охорону громадського порядку й державного кордону), які відповідним чином створені та зареєстровані, брати участь у виконанні покладених на поліцію завдань. Зазначені об'єднання у сфері охорони громадського порядку створюються з метою:

– надання допомоги органам поліції в забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;

– інформування органів поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;

– сприяння органам поліції у виявленні й розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх учинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань;

– участі в забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх [5].

Відповідно до покладених завдань, члени громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону мають право:

1) брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку й разом із дільничними офіцерами поліції, а в сільській місцевості – самостійно шляхом виконання конкретних доручень дільничного;

2) уживати спільно з дільничними офіцерами поліції заходів щодо припинення адміністративних правопорушень і злочинів;

3) представляти й захищати інтереси своїх членів у державних органах і підприємствах, установах, організаціях, навчальних закладах;

4) взаємодіяти з іншими органами громадської самодіяльності, що беруть участь у заходах, спрямованих на:

– ведення індивідуально-профілактичної роботи з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень і злочинів;

– надання допомоги в боротьбі зі злочинами у сфері економіки, податкового законодавства, а також пияцтвом, наркоманією, порушеннями правил торгівлі та у сфері благоустрою території міст, інших населених пунктів;

– охорону природи й пам'яток історії та культури;

– забезпечення безпеки дорожнього руху;

5) уносити до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності пропозиції щодо запобігання адміністративним правопорушенням і злочинам, виникненню причин і умов, що сприяють їх учиненню;

6) підтримувати зв'язки з відповідними громадськими організаціями інших країн з метою обміну досвідом роботи [5].

Виходячи з аналізу положень наведеного вище нормативно-правового акта, можна дійти висновку, що на якість роботи дільничного офіцера поліції безпосередньо впливає стан налагодження взаємодії з громадськістю на території його обслуговування.

Відповідно до положень Закону України «Про звернення громадян», законодавець передбачає можливість усного чи письмово звернення особи до дільничного офіцера поліції. Дільничний зобов'язаний прийняти таке звернення, розглянути по суті й прийняти рішення на пізніше як за 1 місяць. В окремих випадках цей термін може бути подовжено до 15 днів, але не більше ніж 45 днів [6]. Проте у випадку надходження звернення без дотримання вимог, передбачених законодавством, дільничний офіцер поліції може не розглядати його в таких випадках:

– письмове звернення надійшло без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним;

– повторності звернення одним і тим самим органом від одного й того самого громадянина з одного й того самого питання, якщо перше вирішено по суті, а також ті звернення, терміни розгляду яких передбачено статтею 17 «Термін подання скарги» Закону України «Про звернення громадян», і звернення осіб, визнаних судом недієздатними [6].

Інформація, отримана чи створена в процесі виконання Національною поліцією, а саме дільничним офіцером поліції, своїх обов'язків, передбачених нормами чинного законодавства, або знаходиться в її володінні, відповідно до Закону України «Про доступ громадян до публічної інформації», набуває статусу публічної [6].

Правову основу діяльності дільничних офіцерів поліції також становлять Закони Украй-

ни «Про попередження насильства в сім'ї» [8] і «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [9].

Варто зазначити, що діяльність дільничного офіцера поліції також регламентують норми низки підзаконних нормативно-правових актів, а саме:

– Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28 жовтня 2015 року № 877 [10];

– Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 7 лютого 2008 року № 109 [11];

– Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06 листопада 2015 року № 1376 [12];

– Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» від 06 листопада 2015 року № 1377 [13];

– спільний Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту й Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» від 7 вересня 2009 року № 3131/386 [14] тощо.

На законодавчому рівні визначено, що до основних функцій дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці зараховано такі: 1) забезпечення прав і свобод людини, її безпеки та захист від протиправних посягань, надання в межах своїх повноважень правової, соціальної допомоги й інших послуг населенню; 2) налагодження співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, населенням і громадськими формуваннями з охорони громадського порядку в зміцненні правопорядку та профілактиці правопорушень; 3) всебічне, повне й об'єктивне дослідження причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень, унесення пропозицій щодо їх усунення, інформування населення із цих питань у виступах перед жителями поліцейської дільниці, у засобах масової інформації; 4) формування позитивної громадської думки щодо стану правопорядку й діяльності дільничних офіцерів поліції, підвищення довіри населення до поліції [4].

Також варто зазначити, що діяльність дільничного офіцера поліції регламентується положеннями міжнародних договорів, пактів, конвенцій тощо, які були ратифіковані Верховною Радою України. Основоположним і визначальним документом, який устанавлює засади ді-

яльності більшості країн світу, є Загальна декларація прав людини [14] тощо.

Відповідно до положень Закону України «Про міжнародні договори», у разі невідповідності (різного) правового регулювання одного й того самого питання нормами національного та ратифікованого міжнародного договору дільничний офіцер, як і будь-який поліцейський, зобов'язаний керуватись нормами міжнародного договору [15].

Висновки

Отже, правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції здійснюється низкою правових актів, основоположними серед яких є Конституція України та Загальна декларація прав людини. Принципово новим у діяльності поліції є нормативне визначення основного завдання, а саме надання поліцейських послуг. Цілком виправданим убачається оцінювання роботи дільничного офіцера поліції крізь призму рівня довіри населення. Адже саме дільничний є представником поліції на території обслуговування, який може максимально ефективно взаємодіяти з громадою й задовольняти її потреби в різних сферах суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Закон України «Про Національну поліцію» : [наук.-практ. комент.] / [О.І. Безпалова, К.Ю. Мельник, О.О. Юхно та ін.] ; передм. В.В. Сокурєнка, МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. докт. юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка. – Харків, 2016. – 408 с.
4. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 листопада 2010 року № 550 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10>.
5. Про участь громадян в охороні громадського порядку та громадського кордону : Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.
6. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
8. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>.
9. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон Укра-

їни від 13 січня 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80>.

10. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.

11. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування : Указ Президента України від 7 лютого 2008 року № 109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/109/2008>.

12. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 6 листопада 2015 року № 1376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

13. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і по-

відомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 6 листопада 2015 року № 1377 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.

14. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту й Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року № 3131/386 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>.

15. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

16. Про міжнародні договори : Закон України від 29 червня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

В статье рассмотрено правовое регулирование деятельности участковых офицеров полиции. Обращено отдельное внимание на конституционные принципы деятельности Национальной полиции Украины. Детально проанализированы положения действующих нормативно-правовых актов относительно определения принципов работы полицейского в целом и участкового офицера в частности. Уделено внимание нормам ратифицированных международных документов, которые регламентируют деятельность сотрудников Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: Национальная полиция Украины, участковый офицер полиции, правовое регулирование, принципы деятельности полиции, принципы деятельности участковых инспекторов полиции.

The legal regulation of district police officers activity is considered in the article. Particular attention is paid to constitutional principles of the National Police of Ukraine activity. Were analyzed legal acts to define the principles of police activity in general and district police officers particular. Attention is paid to the ratified norms of international documents regulating the police activities in the National Police of Ukraine.

Key words: National Police of Ukraine, district police officer, legal regulation, principles of police activity, principles of the district police officer activity.

